

CHLAPECKÁ MÓDA V OSMÉ TŘÍDĚ

Markéta Levínská

OBSAH

SITUACE VE TŘÍDĚ

VOLNÝ STYL

Frajeři

Karel

Radek

Honza

David

Leo

Marek

Střed

Kamil

Jirka

Svatopluk

Václav

Dandy

Pavel

UMĚŘENÝ STYL

Intelektuálové

Čestmír

Bořivoj

SHRNUTÍ

SITUACE VE TŘÍDĚ

V sedmé třídě proběhlo spojení tříd A a B. K sedmi hochům, které sledujeme od prvního ročníku, přibylo dalších sedm z paralelní třídy. Jeden z „našich“ hochů, Milan, se na konci sedmého ročníku odstěhoval, tudíž v osmé třídě zbylo z původní první třídy pouze šest hochů. Jimi jsou: Karel, Kamil, Radek, Leo, Bořivoj, Čestmír. Poměrně známý je nám i Svatoopluk, který přišel do třídy na začátku třetího ročníku. Honza, Marek, David, Jirka, Václav a Petr jsou pro nás novými žáky. O vánocích v osmé třídě přestoupil z gymnázia Pavel. Ve třídě byl úplným nováčkem.

Co se týče módy, v osmé třídě mezi hochy převládá „volný styl“. To znamená, že se nosí převážně volné kalhoty s kapsami na stehnech, volná dlouhá trička s krátkým rukávem a mikiny. K tomuto oblečení patří sportovní obuv – tenisky se širokou podrážkou. Oproti dívkám, které jsem v sedmé třídě roztrídila do pěti skupin podle toho, jak se má velikost oblečení k rozměrům jejich těla, je roztrídění hochů daleko skromnější. Hoši v tomto ohledu vytvářejí pouze dvě skupiny. První skupina, kterou nazývám „volný styl“ jsou ti, jenž chodí ve volném oblečení. Druhá skupina neboli „uměřený styl“ upřednostňuje oblečení, které je „akorát“, ani volné ani těsné. První skupina pak může být dále diferencována na „frajery“ a „nefrajery“. „Frajeři“ více dbají na módnost oděvu a věnují se převážně sportovní činnosti. Většinou se za frajery považují. Jsou společensky považováni za frajery a to v kladném i

záporném smyslu tohoto slova. „Nefrajery“ z první skupiny nazývám neutrálně „střed“. Výjimkou v první skupině je Pavel, jehož považuji za „dandyho“. Nenosi pouze volné oblečení, ale super volné, a překračuje některé normy oděvu, které ostatní hoši uznávají.

Do druhé skupiny patří „intelektuálové“, to jsou hoši, kterým je přednější jejich intelektuální zájem než móda. Intelektuálové mimoto nepatří mezi sportovce.

Skupiny zde uváděné nekopírují společenskou situaci ve třídě. Dá se ovšem říci, že rekreační sport, jmenovitě floorball sdružuje hochy z první skupiny ke společné zábavě.

VOLNÝ STYL

Frajeři

Do skupiny „fajerů“ patří celkem šest žáků: Karel, Radek, Honza, David, Leo a Marek. Karel a Leo patří mezi „fajery“ již od třetí, čtvrté třídy. U Radka je možné sledovat frajerské tendence od páté třídy. „Frajeři“ jsou nositelé všeobecně uznávané módy. V osmé třídě se nosí *volné oblečení* a to jak kalhoty, kraťasy, tak trička s krátkým rukávem a mikiny. Střih tohoto šatstva je ovlivněn „skejt’áckým“ stylem. Oblíbené jsou kšiltovky a různé tenisky. Nosí se náramky, drobné ozdoby na kalhotách a kolem krku. Do hry vstupuje pomádování vlasů.

Karel

Karel patří od čtvrté (možná už od konce třetí) třídy mezi „fajery“. V první a druhé třídě tvořil veselou přátelskou dvojici s Bořivojem. Ve třetím ročníku přišel Svatopluk a Bořivoj se sním začal kamarádit. Ve čtvrté třídě se přátelství Karla a Bořivoje zcela rozpadlo. Karel se stal „fajerem“ a Bořivoj „intelektuálem“.

Karel má o vytváření image evidentní zájem. To, co je módní, zjišťuje díky *kabelové televizi, kde je program, na kterém probíhají módní přehlídky od různých značek: Nike, Adidas, Kenvelo. Dívá se, co je nového.* Nesleduje, jak chodí ostatní lidé v okolí oblékání, protože *necítí potřebu se opíčit. „Tak, ať si každej chodí jak chce, to je jeho věc.“*

Z hlediska dívek nepatří jednoznačně mezi „sympaťáky“. Jemu osobně se na dívkách nelíbí *mikiny*. Také sleduje, *když má někdo tričko, tak co na něm je a jak v něm vypadá.* Tedy, jak oblečení ladí dohromady s určitou osobou. O sobě tvrdí, že má *více stylů a jinak to kombinuje. „No tak věci od Nike kombinuju s něčím jiným, to je úplně jedno, třeba maskáče a tričko adidas, no tak nějak mi je to jedno. Kdybych vytřídil ten šatník, tak mi z toho nic nezbyde.“*

Oblečení si vybírá sám, matka s ním chodí, aby mu pomohla. Říká mu, jak mu co sluší a zda to není příliš drahé. Vzhledem k tomu, že si kupuje oblečení z vlastních peněz, není zcela závislý na matčině rozhodnutí. Buď mu koupí oblečení máma anebo si ho koupí sám. Na oblečení má svoje peníze, které si šetří z pravidelného kapesného. Rodiče vcelku proti tomu, co Karel nosí, nic nemají.

Karel má hnědé vlasy ostříhané na ježka, má je příliš krátké, aby si je pomádoval. Nechce vypadat jako *cest’ák nebo nějaký dělník*. Nosí, *co se mu líbí: maskáče, od džín až po šušťáky přes normální kalhoty, mikiny, košile.* Nejraději nosí *modré volné džíny.* Líbí se mu *modrá, černá, zelená.* Nesnáší *fialovou a růžovou: „Snesu teda hodně tmavě fialovou, ale ne světle.“* Svetr nenosí ani v zimě, protože se v něm cítí *nepohodlně.* Dobře se necítí ani v *lacláčích: „To mně koupila máma k vánocům, ale moc to nenosím, jsou manšestrákové. Ten materiál se*

mi docela líbí, jsou ty kalhoty hodně volný, tak kdybych musel, tak v nich i vyjdu.“ Důvod nedokáže udat, jen mu to *připadá takové zvláštní.*

Troufla bych si říci, že Karel není příliš spokojený se svojí mohutnou postavou, kterou by kalhoty s laclem ještě zdůrazňovaly. (V páté třídě si přál zhubnout.)

Rozlišuje oblečení na sport a běžné nošení.

Karel sbírá náramky. Poprvé jsem si jeho sběratelství všimla ve čtvrté třídě, kdy měl náramky dva. V osmé třídě je situace takováto: *„Si je většinou vozím z různých zemí, kde jsem byl. Když se přetrhne, nevadí. Víceméně jsou pro vzpomínku, abych si vzpomněl. Tyhle jsou ze Španělska a tyhle z Malorky. Tady ten jsem si dělal sám, ale nestačily mě bavlnky, tady ten je ze Švýcarska a tenhle je z Francie. Někdo si kupuje dresy, já si kupuju náramky.“*

ML: „Dresy fotbalový?“

Karel: „Někdo si kupuje modely aut ze zahraničí, někdo si přiváží tričko, kde má nápis města někdyho a já mám kamaráda, co si kupuje fotbalový dresy.“

U těchto náramků je pro něho důležitá *vzpomínka a jsou součástí oblečení*, ke kterému se *hodí.*

Karel ve své výpovědi deklaruje samostatnost a důraz na individualitu. Tato samostatnost je přítomna v oblasti estetické, když si vybírá jednotlivé kusy oblečení. Výběr není závislý ani na rodičích, respektive matce, ani na vrstevnících, nýbrž se nechává inspirovat módními přehlídkami. Tento trend je možné sledovat u Karla již od čtvrté třídy. V té době se díval na hudební klipy a líbily se mu kalhoty s kapsami, které nosila Ema ze Spice Girls. Karel se tedy dlouhodobě vztahuje k širšímu módnímu proudu, nesleduje pouze vrstevníky ze svého nejbližšího okolí. To, že by se nechal ovlivňovat někým blízkým, dokonce popírá.

Dále mluví o finanční samostatnosti, tou dokládá, že si může skutečně koupit nezávisle na rodičích to, co chce. Nicméně matka při nákupu vystupuje jako rádkyně, hodnotí vzhled svého syna, takže její vliv na jeho zevnějšek je stále poměrně silný.

Ve čtvrté třídě Karel mluvil o tom, že jeho vkus v oblékání je podobný s otcovým, přestože se jim líbí odlišné barvy. Připouštěl možnost, že po otci může dědit oblečení. Zcela odmítal nosit oblečení po starší sestře, či matce. V osmé třídě nevěděl, co by si na sebe nevezal. Ani se nezmiňoval o podobnosti svého vkusu s otcovým. Nicméně má k otci blízko, spojuje je společný zájem o přírodu a víkendové výjezdy mimo Prahu. Jsou členové spolku Přátelé hradu K. To znamená, že *jezdí na ten hrad, spí tam ve spacácích a chodí tam do lesa.* Matka se této zábavy neúčastní.

Ve čtvrté třídě míval oblíbenou kšiltovku. V současné době se nezmiňuje o nějakém oblíbenějším kusu oblečení, ale jde mu o celkový styl, o to, aby jednotlivé kusy ladily dohromady. Oblékání je pro něho prestižní záležitostí.

V páté třídě se Karlovi nelíbily *minisukně a odřená kolena, tenisky a dlouhé sukně.* V osmé třídě se mu na dívkách nelíbí *mikiny.* Mikiny jsou druhem oblečení, který stírá rozdíly mezi ženskými a mužskými tělesnými liniemi. Mikina skrývá kontrast mezi rameny, pasem a boky, zakrývá nadra a její délka je často pod zadek. Je takzvaným „unisex“ oblečením. Dalo by se tedy říci, že Karlovi se tedy nelíbí, když dívky jsou „nežensky“ oblečené, když popírají svoji ženskou tělesnost. Pro Karla není či nebyl dívčí zevnějšek tělesnost spojen se sportem, jeho atributy a následky. Dívky, které se oddávají sportu, mohou mít odřená kolena. Tyto dívky

mohou nosit tenisky k dlouhé sukni.¹ Karlovi se prostě nelíbí, když se míchají dohromady „frajerské“ atributy a dívčí prvky. Jeho představa dívky je estetická a řečeno slovy feministky, šovinistická. Nehodí se, aby na dívčím těle byli „mužské“ prvky.

Na rozdíl od ostatních hochů, kteří odmítají nosit např. růžový svetr, zvonové kalhoty, si Karel nevzpomíná, co by si nikdy nevzal. Tito hoši, kteří odmítají růžovou, také odmítají míchání „ženských“ a „mužských“ prvků, ovšem na svém vlastním těle.

Radek

Radek chodí moderně oblečen a zjevně dbá nebo je dbáno o jeho zevnějšek. Během školní docházky se vypracoval až na post frajera, přestože na prvním stupni patřil mezi žáky, kteří se pohybovali na okraji společnosti. V první třídě společně s rómskou dívkou vytvářel poměrně uzavřený pár. Po jejím odchodu se spřátelil s Rómy Leem a Rudou, kteří také patřili spíše na periferii třídy. Ve čtvrté třídě patřilo k jeho stylu ostentativní opovrhování módou a to především ženskou módou. V osmé třídě je ostříhán na ježka (trochu delšího než nosí Karel), kterého si upravuje brilantinou.

Oblečení si vybírá většinou sám. Rodičům řekne, co by se mu líbilo a oni zvaží, kolik to stojí a většinou mu to koupí. „*Záleží, jaký mám zásluhy taky, jaký dostanu známky nebo to, většinou jako jo (dostane, co chce).*“

V oblékání se spíš shodne s mámou: „*Táta řekne, ty to nepotřebuješ. Občas, vždycky to neřekne, ale má spíš takovou povahu, že spíš máma mi v tom vyhoví.*“ Z finančních důvodů se otcovi zdá zbytečné nakupovat něco, co Radek už má. (Míni tím něco navíc: boty, kalhoty, triko apod.) Mámě více záleží na tom, aby Radek vypadal hezky. Matka mu k slavnostním příležitostem dává košili a motýlka. Otcovi na vzhledu nezáleží: „*Tátovi je to jedno, ten by šel i v teplákách, na vánoce byl, tomu to je jedno.*“

Trochu si všímám, toho, co lidi nosej, abych nevypadal blbě.“ Nikdo konkrétní se mu ale nelíbí: „*Toho si zas nevšímám, já myslím, že choděj všichni hezky oblíkaný.*“

Radek tvrdí, že nemá nic oblíbeného a rád nosí *sportovní boty, tenisky, na jejichž značce mu nezáleží*. Má rád, když se *oteplí, raději nosí krátký kalhoty i rukávy, cítí se v tom volněji*. Nerad nosí *bílou košili a motýlka*. Takto oblečen chodí výjimečně, na Silvestra, vánoce. Obléká se tak na matčin popud.

Neví, co by nenosil, ale *v teplákách by do školy nešel*.

Nosí hodinky, které si *sám vybral, rodiče se na ně složili a dostal je k vánocům*.

Radek se snaží stejně jako Karel působit suverénně. Tak, aby se člověk domníval, že svůj vzhled má zcela ve svých rukou a pod kontrolou. I Radek má poměrně volnou ruku při výběru oblečení. Zdá se, že mu rodiče nenutí nic, co by nechtěl nosit. Výjimkou jsou slavnostní příležitosti, kdy mu matka dává bílou košili a motýlka, ale to je schopen přetrpět. Už proto, že matka mu poskytuje ochrannou ruku proti otcovi a podporuje ho v péči o zevnějšek. Stejně jako pro Karla je pro něho oblékání věc reprezentace. Vzory pro oblékání nehledá v médiích, ale orientuje se dle okolní společnosti. V rámci této společnosti nechce vypadat nijak nepatřičně. Dbá na to, aby chodil vhodně oblečen. Zdůrazňuje tak sociální rozměr oděvu. Oděv zajišťuje společenskou příslušnost k místní společnosti, je záležitostí společenské konformity.

¹ Dlouhá sukně a tenisky, mikiny odpovídají „skejtřáckému stylu“, ke kterému Karel tíhne. Nicméně u dívek se mu nelíbí.

Radek na rozdíl od Karla není samostatný finančně. Musí sám mít zásluhy, tedy jakým si způsobem si „vydělat“ na oblečení. Pak teprve se rodiče mohou dohodnout, zda uvolní danou finanční částku.

Na rozdíl od čtvrté a páté třídy se nevyjadřuje negativně vůči ženskému stylu oblékání.

Honza

Honza je sympatický blond'ák. Vlasy ostříhané na ježka si upravuje pomádou. Je uznávaný jako „frajera“ i společensky, jak hochy, tak dívkami. Tohoto postavení bravurně využívá. (Některé dívky za něho dodělávají různé úkoly.) V podstatě zaujal místo, které se uvolnilo po Milanovi, který se odstěhoval v sedmé třídě. Honza říká, že *asi určitě sleduje, co je moderní, protože když se to líbí těm ostatním ...a vypadat nějak blbě to zas nechce*. Tvrdí, že se podle nikoho se v oblékání neřídí.

Nijak zvláště si nevšímá, jak kdo chodí oblékaný ve třídě: *„Když se na někoho kouknu, tak řeknu, to je hezká mikina nebo triko, že bych se na někoho díval, to ne.“* Dívkám do oblékání raději nemluví: *„To nemám zapotřebí, radši jsem zticha.“* Co špatně snáší je Václavův styl: *„Václav má kalhoty, já úplně nesnáším, když on si, takle si vyhrne dole nohavice a dá si je nahoru a dělá si z toho kraťasy. Připadá mi to takový divný, to je jediná věc.“*

Honza si s oblékáním nedělá přílišné starosti. Nakupuje se podle toho, jak jsou peníze. Rodiče se většinou rozhodnou jet na nákup a Honzu vezmou sebou. Honza si nechává kupovat věci, které se mu nelíbí: *„Mně se nechce říct, že se mi to nelíbí, oni mi to koupěj.“* *„Já se vždycky vymluvím, že k tomu nemám kalhoty nebo boty.“* Proč volí tento způsob, který je spíše obvyklý u dětí z prvního stupně, nedokázal vysvětlit. Ptala jsem se, zda mu rodiče koupí, co se mu líbí. Odpověděl: *„Většinou se mi líbí ty drahý věci, to asi každému. Někdy jsou věci, který potřebuju koupit, tak se to koupí. Když se mi to nelíbí, tak se to poslední dobou nekupuje.“* *„Třeba teďkon, ta mikina, trochu dražší, to mi koupil táta bez mamincina souhlasu, moc se nedohodli, protože pospíchali, tak se trochu pohádali, teď už je to lepší, mám se taky ta mikina líbila.“* Říká, že s rodiči až na výjimky má stejný vkus.

Chodí ostříhaný na ježka a pomáduje si vlasy. Nosí rád *kraťasy* a nerad *džíny* a *košile*. Líbí se mu *šedivá, černá, taková s tou zelení trochu*, tedy módní barvy. Neoblíbenou barvu má *růžovou*. Raději má *nové věci a pak je zařadí mezi ty normální, které nosí*. Na otázku, co by si na sebe nevzal, opověděl že *to, co se mu nelíbí*. Nemá rád: *„Džíny, kalhoty, které jsou dole úzký a nahoře široký, to úplně nesnáším...a svetry, nerad nosím.“*

Nepohodlně se cítí v zimě, *když lyžuje, nesnáší teplý (oblečení), pod ty tepláčky s kšandama, si bere tričko, mikinu, jak je úplně přišerně nabalený.*

Sám si svoje oblečení žehlí.

Přestože Honza vypadá, že mu na jeho zevnějšku velmi záleží, z jeho slov nevyplývá až taková starostlivost jako tomu bylo u Radka a Karla. Honza si vybírá oblečení společně s rodiči. Snaží se, aby dostal oblečení podle svého vkusu, ale vzhledem k finanční stránce to není jednoduché, protože se mu líbí *drahé věci*. Vzory hledá ve svém okolí stejně jako Radek. Je pro něho důležitý sociální konformismus. Přestože se výslovně podle nikoho v oblékání neřídí, jsou pro něho důležití ti druzí, aby se jim líbil. Nehlásá nezávislost na ostatních jako Karel, ale odvolává se na většinu, na její názor. Stejně jako Radek je závislý na finanční podpoře rodičů, ale situace v jejich rodině je obrácená. Otec dle matčina názoru utratil za oděv zbytečně vysokou částku.

Vzhledem k tomu, že Honzu nesledují dlouhodobě, nemohu říci, zda se jedná o nějaký trvalý osobnostní rys, ale zdá se mi oproti Karlovi a Radkovi lehkovážný. Nazvala bych ho lehkovážným elegantem. Dobré postavení ve třídě mu poskytuje mimo jiné to, že se snaží vyhýbat přímým konfliktům.

David

David je jediný skutečný sportovec, protože hraje závodně fotbal. Verbálně projevuje o módu největší zájem. Na toto téma často rozprává dialogy s dívkami. A i k rozhovoru přistupoval aktivně. Velmi touží být „in“, obstarává si moderní věci, ale přesto nemá příliš vysokou společenskou prestiž. David je špinavý blondák, ostříhaný na ježka a používá brilantinu.

Říká, že oblečení si vybírá sám, že máma už ví, jaký má vkus, takže když mu chce něco koupit, *tak se s ním poradí a někdy se i trefí.* ML: „*Nemáš tedy žádný problémy, že bys říkal, mami, tak tohle si na sebe nevemu?*“ David: „*To bylo ze začátku, potom už si uvědomila, že mi nemůže dávat tepláky takový, jo.*“ ML: „*Ze začátku, to je kdy?*“ David: „*Ze začátku, já jsem předtím, vlastně v té první, druhý třídě si ještě člověk moc neuvědomí, co má na sobě, tak od té pátý šestý, no to ne, od té šestý třídy, to už se začíná koukat, koukej, co nosej, už sleduje jestli je in a takový.*“

Máma mu radí, kdy si co má vzít na sebe, co je vhodné pro určitou společenskou příležitost. David: „*Když mi to řekne máma, tak máma asi ví, že, uvědomím si, že pro vysvědčení nepůjdu v kapsáčích, ale vezmu si džíny, do divadla si nemůžu vzít něco takovýho.*“

Jeho rodičům se nelíbí některé druhy jeho účesů. „*Tátovi a mámě se nelíbí, když si hřebenem vlasy načešu dopředu taklenc. To se jim nelíbí. Ofínka ta jo, když to mám taklenc na stranu, ale nelíbí se jim, když vezmu hřeben a jednu taklenc a jsou tam vidět ještě takový ty pruhy.*“ ML: „*Proč?*“ David: „*Oni říkali, že to nosej feťáci a takový.*“

Má rád džíny. Nejoblíbenější má čtrnáct dnů novou kšiltovku adidas, kterou dostal k narozeninám. Je šedá s bílým kšiltem. Na otázku, jaké se mu líbí barvy, odpověděl, že se mu líbí barevné kombinace a to: *černá a bílá, modrá a bílá, třeba bilej nápis na modrým, černá a červená.* Je pro něho důležité, aby věci k sobě *ladily.* Nejde, aby *na sobě měl černé džíny a něco divného, červeného.* I v úvahách, jaká barva se mu nelíbí, mluví o kombinacích barev: „*Asi svítivě zelená, né to né. Nenosil bych...kombinace zelená tmavě, teda taková ta normální s hnědou, nebo hnědou s nějakou takovou jinou kombinací hnědá bílá, některý ty kombinace bych nevzal na sebe.*“ Z oblečení by na sebe nevzal *tepláky na gumu a nevzal by si obyčejný tepláky do školy.*

David nosí náramky, právě má na sobě jeden, který si upletl sám. Ale stěžuje si: *Já jsem měl pár náramků od holek, oni většinou nic nevydržej, takže se mi přetrhaly, tak jsem si tenhle udělal. Připadá mi, když je holá ruka, tak je to takový divný.*“ Pokračuje: „*Nelíbí se mi, kdybych měl prázdný ruce, to teda fakt ne.*“ Hodinky nosí na pravé ruce, i když je pravák: „*Tak od začátku jsem si je dal na pravou ruku, už bych je nemohl mít na levý, tou pravou všechno dělám, takže kdykoliv se na ně můžu kouknout, připadá mi to takový lepší.*“

David se snaží vypadat jako odborník, který je in.

Zajímavý je posun významu jednotlivých kusů oblečení v čase. Džíny, které byly spíše považovány za oděv, který je vhodný pro chvíle volného času², přebírají společenskou úlohu. Často jsou považovány za nepohodlné a vhodné proto, aby se v nich chodilo pro vysvědčení a do divadla.

Zcela do pozadí se také dostávají svetry, které jsou považovány za nepohodlné a jsou nahrazovány mikinami. Tento trend trvá přinejmenším od čtvrté třídy.

Leo

Leo je rómský chlapec, který navzdory překážkám, které musí rómské děti překonávat při nástupu do školy, úspěšně zvládá školní docházku. V prvním ročníku se pohyboval spíše na periferii společnosti, ale ve třetím ročníku se již stává „frajerem“. Při rozhovorech není příliš sdílný. Nosí nakrátko ostříhané vlasy, které si pomáduje již od páté třídy. V jednom uchu nosí stříbrný kroužek. Chodívá v černém oblečení.

Ve čtvrtém ročníku popisoval, jak chodí na nákupy s otcem. Nyní Leo říká, že si oblečení pořizuje bez pomoci rodičů a že chodí nakupovat s bratry. *ML: „A vybíráš to spíš ty, nebo ti bráchové řeknou? Leo: „Spíš já.“ ML: „Stává se ti, že se jim líbí něco jinýho než tobě?“ Leo: „To jo. Říkaj, abych si koupil tady to a mně se to nelíbí a jim jo.“*

Leo sleduje druhé, jaké nosí šatstvo. Líbí se mu Marek, jeho kamarád a spolužák. Leo se nevyjadřoval k odívání příliš konkrétně. Říkal, že nosí různé věci, *někdy krátký, někdy dlouhý.*

Neví, co by si na sebe nevezal, ale z barev určitě *růžovou.*

Marek

Marek je stejně jako Leo Rom. Je to vyšší chlapec, který stejně jako většina frajerů má napomádované krátké vlasy. V uchu nosí stříbrný kroužek. Nemá pocit, že by mu něco chybělo, přestože mu máma *střídavě* kupuje to, co by chtěl. Tedy někdy ano a někdy ne. Občas mu sice řekne, že v něčem nemůže jít, ale dle slov Marka to říká *jenom ze srandy.* Marek se v oblékání podle nikoho *neřídí*, ale vzorem v oblékání mu jsou *starší kluci z parku* a pak *spíše zpěváci než sportovci.* Líbí se mu *černá kůže, kožená bunda, kalhoty.*

Rád nosí *černé volné věci* a sám si je vybírá. Neví, co by si na sebe nevezal, když se ptám konkrétně, tak odpovídá kladně, že by si nevezal špinavé a roztrhané věci, ale samotného ho nenapadne o takových věcech mluvit. Nemá rád *červenou barvu.*

Tvrdí, že již osm let nosí náušnici. Díрку do ucha mu udělal kamarád.

Leo i Marek při výběru oblečení prezentují nezávislost na rodičích. Jak je v jejich případech řešena finanční stránka není zcela jasné, ale zdá se, že Leo má možnost volněji disponovat s financemi než Marek. Marek žije sám s matkou. Oba jsou pod vlivem vrstevníků a starších kluků, s kterými se scházejí mimo školu. Na rozdíl od Radka a Honzy, kteří sledují všeobecný módní trend, Leo a Marek jsou ovlivněni stylem konkrétní skupiny „starších kluků z parku“. Všeobecný módní trend, podle kterého se orientuje Radek a Honza, není spojen s příslušností k určité skupině lidí, je pouze vyjádřením atmosféry doby, časového úseku. Styl

² Vzpomínám si, že před dvaceti lety bylo zcela nevhodné přijít si pro vysvědčení v džínsech. Učitelka by tuto skutečnost náležitě okomentovala.

„kluků z parku“ sjednocuje skupinu kluků a je expresí životního pocitu určité skupiny, je jádrem k vzniku subkultury.

Střed

Hoši, kteří jsou zařazeni v kategorii střed uznávají stejnou módu jako frajeři. Za „čisté frajery“ je z různých důvodů nepovažují. Jejich životní styl není „čistě“ frajerský. Nejsou orientováni pouze na zábavu a sport, ale mívají i jiné zájmy. Také nemají zcela frajerský přístup k oblékání. Jakoby jim vždy něco schází, aby mohli být za frajery považováni (buď mnou anebo druhými spolužáky), přestože se s frajery kamarádí.

Kamil

Kamil je slušný hoch, premiant. Tmavší vlasy má ostříhané na krátko a používá pomádu. Nosí černé triko s límečkem a bílými pruhy na rukávech. Vzadu na černých džínsech má připnutou barevnou bambuli. Je z nějaké pryže. Kolem krku má kůžičku s kovovou destičkou.

Kamilovi se nestává, že by mu rodiče koupili něco, co by nechtěl. Stává se mu, že mu občas něco nekoupí. Neděje se to však často. Nosí to, co je mu *příjemné*. To, co je mu *nepříjemné, to nenosí. Rodiče si toho většinou nevšimnou. Občas si takový nepříjemný kus oděvu vezme.*

Příliš nepozoruje, jak kdo ve třídě chodí oblékaný. Může si ale všimnout, jaké kdo má triko.

Nepříjemné mu jsou *roláky, hodně upnuté věci a hodně dlouhé věci, hodně velký a dlouhý kalhoty, které jsou po tátovi nebo dědovi. Nepohodlně se cítí v malých ponožkách*. Nevzal by si na sebe *kozačky s kožešinou*.

Kamil byl poměrně dlouho ve svých zájmech a uvažování dětinský. Ještě v páté třídě, kdy se mezi hochy začínaly nosit náramky, spojoval si slovo ozdoba s vánočním stromkem. (Na dotazníku týkajícího se módy.) Na rodiče a výběr oblečení si nestěžuje, ale jakoby stále u něho neproběhla fáze, kdy by měl potřebu se více oproti rodičům prosadit, alespoň mentálně. Honza také nevyhledává konfliktní situace, ale z jeho slov vyplývá, že je to on, kdo chce „nějak vypadat“ a nechce svůj vzhled zcela nechat v rukou rodičů. Kamil nemluví o estetické stránce oblékání, ale o především o příjemnosti. Vyzdvihuje komfort určitého kusu oděvu. Samozřejmě, že tento komfort může být spojen s estetickou stránkou věci či moderností materiálu, z kterého je daný kus vyroben. (Kamil občas dědí po otcovi či dědovi.)

Zajímavý je také moment, který je stejný u Honzy. Oba říkají, že si nevšímají, co kdo nosí, ale všimnou si, kdo má jaké triko, mikinu. Nejde jim tedy o styl, ale o části oděvu. Na rozdíl od Karla nesledují, jak jde daná věc dohromady s člověkem, který ji má na sobě. Lépe řečeno nemluví o takovém hodnocení. Pěkné oblečení je pro ně odděleno od těla a osobnosti jeho nositele. Nepromlouvá na ně osobnost jako celek, ale věci, které má na sobě.

Záhadou jsou pro mne zůstávají kozačky s kožešinou. Nevím, zda měl na mysli pánské nebo dámské boty. Pokud pánské, tak se může jednat o boty, které měl možnost po někom zdědit. Zdá se mi, že pánské kozačky s kožešinou nepatří k módnímu hitu sezóny mezi teenagery.

Jirka

Jirka se za poslední dva roky vytáhl, ztratil dětský vzhled a dalo by se říci, že „zmužněl“. V osmé třídě sedával o výtvarné výchově vedle frajerky Karly. Od sedmé třídy více dbá o svůj vzhled. Chodí oblékaný v tmavých barvách, převážně černé – černé džíny, černá mikina. Černé vlasy ostříhané na ježka si upravuje pomocí pomády. Naskytne-li se vhodná příležitost, tak se i navoní. Líbí se mu *žlutá (ale ne na oblečení) a zelená*. Nelíbí se mu *vágusky*, tedy *roztržený kalhoty*. A vůbec roztrhané věci. Občas dědí oblečení po bráchovi a to se mu moc nelíbí.

Oblečení si vybírá asi dva roky *spíš sám*. DD: „*Takže ti do toho rodiče nemluvej?*“ Jirka: „*No jo, občas mi řeknou, že se jim to nelíbí, že na to mě nepřidá.*“ DD: „*Co se mám nelíbit?*“ Jirka: „*Vágusky nebo když je to ošklivý materiál.*“

Jirka se tedy s matkou shodne, ani jednomu se nelíbí „*vágusky*“. Jirka částečně samostatně nakupuje, vybírá si, volně disponuje nějakým množstvím peněz, ale je i závislý na financích rodičů. Přestože je jeho vzhled v osmé třídě „*velmi frajerský*“ není zařazen mezi frajery, protože se nevěnuje tolik „*frajerskému*“ způsobu života. Floorball hraje teprve půl roku. Jirka je intelektuál v převleku „*frajera*“. Je to trochu škoda, že nepatří k žákům, kteří byli sledováni od první třídy.

Svatopluk

Svatopluk je drobný chlapec. Nenosí frajerský sestřih. Hnědé vlasy má ostříhané na krátko a má delší ofinu. Patří spíše mezi intelektuály, dívkám se nezdá příliš atraktivní. On sám by byl rád „*frajer*“. Ze třídy se mu líbí, *jak se obléká Honza*. Ve čtvrté třídě, kdy byl jedním z nejuznávanějších frajerů Leo, se mu líbilo Leovo oblečení.

V sedmé třídě jeho styl oblékání značně odsuzovala Martina („*frajerka*“), která říkala, že Svatoopluk je schopen chodit do školy v tepláčkách. Svatooplukovy tepláky mohly být pozůstatkem z předešlé módní vlny. (Tepláky byly žádané mezi frajery ve čtvrté třídě.)

Oděv chodí kupovat s mámou, aby věděla jakou má koupit *velikost*. Většinou si ho vybírá sám: „*Chodím s mámou, stává se, řeknu, že mně by se tohle líbilo a jí se to nelíbí, tak se ještě podíváme a potom si vyberu.*“ Když se mu něco nelíbí, tak se to dá sestře.

Má smysl pro sladěnost oblečení, která souvisí se společenským územ – nevzal by si *k tmavým kalhotám bílé ponožky*. Boty nosí *kecky, na značce nezáleží*. Barvy se mu líbí *do béžova a modra*. (Zjevně se nejedná o čisté, křiklavé odstíny.) Svatoopluk by na sebe nevzal: *růžovej svetr*. Má dva náramky přátelství, jeden *dostal k vánocům* a druhý si *koupil od Václava*.

Ve slovech Svatopluka neslyšíme zaznívat nezávislost jako u Karla. Spolupráce s matkou je u něho daleko provázanější. I když oproti čtvrté třídě uvolněnější, tehdy se o oblečení starala výhradně matka.

Václav

Václav je jemný blondák. Je na krátko ostříhaný a používá brilantinu. Už rok se Václav zajímá o to, co na sobě nosí. Chce být trošku moderní a v tomto ohledu se řídí *podle kamarádů*. Líbí se mu Honzovo oblečení. Také vzhledem k tomu, že rád nosí *kapsáče a*

nějaké volné tričko, oblíbenou barvu má *černou*, je zařazen do první skupiny, přestože duší je spíše intelektuál, přesněji řečeno skaut. Se skautem jezdí na výlety po celé České republice. Jeho oblíbenou pokrývkou hlavy není baseballka, ale *skautský klobouk*.

Oblečení mu vybírá spíš máma a dost často se stává, že mu vybere něco, co by si na sebe nevzal. Pokud se to stane, tak nad kusem oblečení *ohrnuje nos a zahrabe ho*. Matka si toho nevšimne, protože má dost jiného oblečení.

Chodí na koncerty, protože jeho sestra hraje na zobcovou flétnu. *ML: „A v čem se necítíš dobře?“ Václav: „Třeba, když jdu někam do divadla, tak si vezmu ňáký, kravatu a takový ne moc pohodlný džíný.“* Nemá rád *nátělníky a zvonový kalhoty, džíný do zvonu*. Máma mu kupuje spíše ty *nátělníky*. Vůbec se mu nelíbí *růžová*.

Jeho vizáž špatně snáší Honza. Václav si totiž neustále ohrnuje kalhoty, tak že je má do půl lýtek a takto upraven se pohybuje po třídě.

Václav je v podstatě stejný případ jak o Svatopluk. O oblečení se stará matka, obdivuje Honzovo oblečení, ale má jiné zájmy, které ho od „frajerství“ ruší. Skautský klobouk je symbolem skautského hnutí. Je to pokrývka hlavy, která vyjadřuje členství ve skautu. S tímto členstvím je spjat konkrétní světový názor a životní styl. Skaut patří spíše k stylu intelektuálů než frajerů.³ Nicméně Václav i Svatopluk mají tendenci patřit k „frajerům“, ale moc se jim to nedaří. Jejich „styl“ je „frajery“ a „frajerkami“ odsuzován.

Petr

Petr je nenápadný, tichý hoch. Nakrátko ostříhaný, koncem osmé třídy používá pomádu.

Neví o době, kdy by se začal o svůj oděv více zajímat. Rozpačitě odpovídá na otázku, zda sleduje to, co je moderní: „*Jo, ale.*“ Oblečení si vybírá sám, ale kupuje ho hlavně matka.

Petr je služebně orientovaný, chtěl by být vojenský lékař nebo řidič sanitky. Líbí se mu *zelená a volné, dlouhé* oblečení.

Nepohodlně se cítí v *starších kalhotách, které jsou malé a těsné*. Nevzal by si na sebe: „*Já nevím, třeba ňáký sukně.*“

U hochů se objevuje odmítání ženských prvků oblečení. Ve větší míře jsem tento jev zaznamenala ve čtvrté a páté třídě mezi frajery. U Radka se objevilo posměváčství a až skoro mysogynismus. Hoši se distancovali a distancují od ženského světa buď tak, že po ženách (starší sestře) nemohou dědit oblečení nebo odmítají *růžovou či červenou* barvu. Často je toto odmítání spojeno s reálným nebezpečím, že by jim matka mohla něco podobného připravit. Petr toto odmítání „*korunoval*“, nevzal by si sukně. Předpokládám, že tak odpověděl ze zoufalství, protože nevěděl, co by si na sebe nevzal a ne, že mu hrozí reálné nebezpečí nosit sukně. Pravděpodobně nemá s oblékáním jako takovým žádné problémy. Vzhledem k tomu, že jeho styl zapadá do módního proudu a že on sám ho akceptuje a zároveň mu nevěnuje přemrštěnou pozornost, je ukázkovým představitelem kategorie „*střed*“.

³ Ve čtvrté třídě spolu do skautu chodil Bořivoj a Svatopluk.

Dandy

Tato podkapitola by měla být zařazena již před frajery, ale protože se mi zdálo vhodnější se nejprve věnovat módnímu standardu je tento úsek věnovaný nováčkovi Pavlovi až na tomto místě.

Pavel

Pavel přišel do osmé třídy kolem vánoc. Přestoupil z gymnázia, údajně kvůli neúspěchům v matematice a konfliktům s učitelem matematiky. Při rozhovoru se choval „dospěleji“ než ostatní. Z jeho slov byl cítit nadhled nad utváření image, který ostatní žáci nemají. Také mi bez okolků tykal. (Předpokládám, že protože jsem mu tykala já. Z gymnázia byl zvyklý, že jim učitelé vykali.) Rozhovor tak získal příjemně uvolněný charakter.

Pavel si oblečení vybírá sám. Nakupovat oblečení chodí s otcem anebo nyní častěji sám s kamarády: „*Nahlásím cenu a po uvážení dostanu peníze.*“

Říká, že si našel svůj styl, který mu vyhovuje. O svůj zevnějšek se stará od šesté třídy. To znamená od přestupu na gymnázium.

Nemá vzor v oblékání, ale v životním stylu sportovce⁴, který od tří let jezdí na freestylovým kole.

Pavel pro mě vizuálně nevypadá odlišně od ostatních žáků, ale má poněkud odlišný pohled na konformitu.⁵ To je možná vliv pobytu na gymnáziu. Nenosí pouze volné věci, ale velké až nadměrné. Rodiče měli zpočátku výhrady, že mu padají kalhoty, ale teď si už zvykli. „*Občas jsem si musel oblékat jemně kalhoty. Mám doma asi šest pásků, ke každým kalhotám jeden.*“

Na rozdíl od ostatních hochů, kteří růžovou barvu odmítají, jí do svého šatníku zařazuje.

ML: „*Ty jseš v jiným vkusovým (hudebním) proudu než ti ostatní ve škole.*“

Pavel: „*I to oblékání, jak Filip říká, že nemám jiný kraťasy než růžový, oranžový a s kytičkama, možná je to extravagantní, ale proč ne.*“

Barvy rozlišuje podle ročních období a příležitosti. V létě nosí rád křiklavý, ale jednobarevný, trička výhradně bílý, ponožky výhradně černý, boty má jedny růžový. Na vážnější chvíli si obléká vyváženější věci, spíše šedivou.

Nevzal by si na sebe přiléhavé kalhoty, výjimku tvoří sportovní oblečení: „*Třeba to kolo má hodně přiléhavý věci, takový upnutý kalhoty, tak to mi dřív nevadilo, teď už jo.*“

Na otázku, jak řeší situace, kdy se musí obléknout do něčeho, co není zcela jeho styl, odpověděl: „*Snažím se to spíš trochu přizpůsobit, když jdu do divadla, tak si vezmu sako a takový jako ležérnější spíš, širší kalhoty si vezmu.*“

Chodí ostříhaný na ježka a rád by změnil účes, ovšem neví jak. Dlouhé vlasy se mu zdají nepraktické a na holo být nechce. Je to jediný člověk, který říkal, že se doma s tátou stříhají sami. Ostatní hoši chodí k holiči. Domácí stříhání komentuje slovy: „*Ze začátku to byly krušný chvíle.*“

Hodinky nenosí, odvykl si na ně. Řetízky nikdy nenosil, nikdy si je ráno nezapnul a o piercingu a tetování taky neuvažuje.

⁴ Bohužel jméno nedokáži ze záznamu rozluštit a Pavel mi přímo řekl, že to jméno určitě nemohu znát a měl pravdu.

⁵ Děti vnímají rozdíly mezi sebou daleko jemněji než jsem je schopná zachytit já. Díky jejich názorům vím, proč je ten či onen žák odlišný. Pro člověka, který by přišel do třídy poprvé by v podstatě všichni vypadali podobně, bez nějakých významnějších prohrěšků vůči společenské normě.

Pavel mluví o svém zevnějšku jako o jedné z možností a nemá žádné zábrany svůj pohled na věc prezentovat. Na rozdíl od ostatních hochů „frajerů“ netouží po společenské konformitě, po tom, aby vzbuzoval svým zevnějškem pouze zalíbení a mohl se tak úspěšně zařadit do kolektivu. Jeho představy o vytváření a funkci zevnějšku jsou odlišné od ostatních spolužáků. Na svoji osobnost chce upozornit nejen sladěností stylu, ale i určitou disharmonií a používáním prvků, která nejsou hochy uznávány. Je to především akceptace „dívčích“ barev, především všeobecně zavrhané růžové. Vrcholem „urážky“ mužství jsou růžové tenisky. Dokonce i ta super volná dlouhá trika by mohla být považována za šaty.⁶ Od ženských šatů je odlišuje ovšem podstatný rys a to ten, že skrývají figuru svého nositele. Trička patří mezi kusy oděvů zvaných „unisex“.

Co se týče samostatnosti při výběru oblečení, tak si Pavel nepřipadne na rodičích finančně nezávislý jako Karel. Svůj názor si prosadil po stylové a estetické stránce, který rodiče akceptují, pokud nemá přemrštěné finanční nároky. Pavla sice označují za dandyho, ale vzhledem k tomu, že nakupuje společně s kamarády, není až takový solitérní elegán jak by dandy měl být.

Pavel sám udává, že dříve se o něj starala více matka. A v posledních dvou letech se více sblížil s otcem. Rozumí si s ním jak po stránce intelektuální, tak zájmové činnosti a i při péči o zevnějšek.

UMĚŘENÝ STYL

Intelektuálové

Název intelektuálové neoznačuje, že by se jednalo o hochy inteligentnější než ostatní. S prospěchem jsou na tom poměrně dobře jak někteří „frajeři“, tak většina hochů ze „středu“. Intelektuálové se pouze ostentativně distancují od života plného zábavy, který provozují „frajeři“. Oděv je pro ně pouze praktickou pomůckou. Tudíž si, dle svých slov, obléknou cokoli, s výjimkou některých signifikantních atributů a neoblíbených kusů oblečení.

Čestmír

Čestmířův vztah k módě se během školní docházky nemění. Sám o sobě říká: „*Já rozhodně nejsem módně založený typ.*“ Nesleduje ani jak chodí oblečení druzí lidé: „*Móda prostě není můj obor.*“ Nemá rád moc velké oblečení. (Nenosí oblíbené volné kalhoty). Nenosí oděv, který je příliš volný nebo naopak příliš na tělo. Oblečení mu vybírá máma: „*Mně je to jedno prakticky, v čem (půjdu), jenom nesnáším růžovou a červenou.*“

Takto popisuje utrpení, které musí podstoupit, při výběru oděvu: „*Když jsem deset minut v nějakém oddělení s oblečením s mámou, tak z toho začínám mít deprese.*“ ML: „*Proč deprese?*“ Čestmír: „*Že musím chodit od regálu k regálu, zkoušet si všechno možný, tak to mě nebaví.*“ Je ochoten si vzít trochu volnější věci. To, jak u nich probíhá rozdělování šatstva popisuje takto: „*Máma něco sehnala v nějakém second-handu levně, tak mi to koupila. Když je mi to malý a máma mi to koupí, tak to zas dáváme bráchovi a když je mi to velký, tak to může nosit táta nebo můj starší brácha.*“

⁶ Je to už hodně dávno, tak v letech 1983-84, kdy jsem v kině viděla dívky, které na sobě měli velké bílé pánské košile. Jedna ji měla volně a ta druhá si ji přepásala tmavým páskem. Tyto košile plnily funkci šatů.

Podle Čestmírových slov to nemá matka jednoduché s jeho mladším bratrem: *Brácha si chodí v čem chce. Máma mu něco nachystá a on si vezme něco jinýho. Ted' má ňáký oblíbený maskáčový triko a kalhoty a chce v tom chodit všude.*“ *ML:* „A co máma na to?“ *Čestmír:* „Mamka, v tom jít nemůžeš, je to špinavý atd.“

Čestmír také v rozhovoru podotkl, že důležitější je lidská povaha než to, co má člověk na sobě. Oděv má sloužit člověku a zajišťovat mu pohodlí. Jedině co odmítá, jsou ženské barvy.

Čestmír na příkladě s bratrem dokazuje to, co hoši často tvrdili, že se o módu začali zajímat, před dvěma lety, tj. od šesté třídy. V té době nastává u hochů období, kdy mají potřebu reprezentovat své já. Toto já nemůže být v rozporu s celkovou vizáží. Soulad mezi vnitřním já a zevnějškem se v některých případech může projevovat neustálým nošením oblíbených kusů oblečení, které slouží k potvrzování identity žáka. Není se pak co divit, že na předním místě není jejich čistota. Tento přístup je protipólem hochů, kteří naopak dbají zvýšeně na hygienu a jsou až úzkostlivě pečliví při péči o svůj vzhled. Takovými hochy byli v naší třídě od pátého, šestého ročníku například Radek a Kamil. Sám Čestmír se v páté třídě vyjádřil, že mu *na zevnějšku nezáleží, ale pečuje o něj*. To je postoj hygienika, kterému na image opravdu nezáleží.

Bořivoj

Bořivoj se mnou poprvé odmítl rozhovor. Později ho o něj požádal kolega Doubek a s ním si popovídal.

Bořivoj má na krátko ostříhané vlasy s ofinou a na krku mu splývá pramínek vlasů. To je účes, který nosí již od první třídy. Stejně jako účes nezměnil od první třídy svůj šatník – nosí brýle, džíny, trička, mikiny, svetry, sportovní obuv, které jsou přiměřené jeho velikosti. V prvních třech ročnících působil jeho celkový vzhled svěžejším až „frajerským“ dojmem než je tomu v osmé třídě.

K odívání se vyjadřuje zdrženlivě a projevuje o ně ostentativní nezájem.

DD: „Oblečení si vybíráš sám nebo ti ho vybíraj rodiče?“

Bořivoj: „Rodiče se mě zeptaj a já řeknu jo nebo ne.“

DD: „Ty rozhodneš a oni ti ho nabízej?“

Bořivoj: „No.“

DD: „Máš radši volný nebo těsný oblečení?“

Bořivoj: „Podle toho jak (vypadá). Spíš asi to volný. Trička radši volný, kalhoty to nevím.“

DD: „Tyhle kapsáče, to ti nic neříká.“

Bořivoj: „Ne, to moc ne.“

Oblečení mají na starosti rodiče. Nicméně ohledně výběru oblečení si drží právo veta. Takže konečný ráz svého zevnějšku si určuje sám. Na rozdíl od Čestmíra, který nosí vše, co není růžové nebo červené, Bořivoj si ponechává pole rozhodování otevřenější. To, že si Bořivoj nechává vybírat oblečení od matky a pak jeho koupí odsouhlasí nebo ne, u něho trvá přinejmenším od čtvrté třídy. V první třídě byl „jedna ruka“ s Karlem. Později, ve čtvrté třídě ho označil za „frajera“ a přestali se spolu přátelit. Je zajímavé, že jejich rozchod je i viditelný rozdílným postojem k utváření image. Nedá se totiž říci, že by Bořivoj styl a image postrádal.

Naopak vytváří si je díky svému negativnímu postoji a odmítáním některých prvků. Koneckonců i důrazem na prakticismus, který je mu vlastní stejně jako Čestmírovi.

SHRNUTÍ

V průběhu školní docházky se dalo vysledovat, že od čtvrté třídy do současnosti mají „frajeři“ v podstatě stejný styl. To znamená, že preferují volnější oblečení se sportovními prvky. Tento základní volný styl je ovšem různě modifikován podle stavu širšího módního proudu. Na prvním stupni byli módě tepláky, nejlépe adidas s příslušnými doplňky tedy bundou a botami. Velmi oblíbené byly kšiltovky. V osmé třídě se již netěší takové popularitě. V páté třídě frajeři upouštěli od větší barevnosti a obrázků na tričkách a ke slovu se dostala černá barva. Dočasně byly také v módě černé kožené boty, černé kalhoty a jednobarevná trika. Od šesté třídy se staly všeobecně oblíbené kalhoty s kapsami na stehnech a velká volná trika. V sedmé třídě hoši pracovali na ucelenosti stylu, který se projevoval i nošením módních barev – do béžova a khaki.

Oproti třetí třídě, kdy skupinka frajerů měla tři členy, se v osmé třídě zájemci o módu rozrostli. Jen dva hoši nemají žádný zájem být in.